

לפני ולפנים

הרבנית דנה סלוי

תוכן

- א. הכהן הגדול והצניעות
- ב. הצנעת השם המפורש
- ג. בגדי הכהנים
- ד. יפי הכהנים
- ה. ממלכת כהנים
- ו. צניעות ותלמוד תורה
- ז. הבית הפרטי – כמקדש מעט

תרתי דסתרי הם: הדיבור וכודאי הכתיבה – הנגלים לעין כל והחושפים את הפנים – לבין הצניעות. אשר על כן קושי גדול יש בכתיבה בנושא זה. ובנוסף, אני חשה כי נושא הצניעות החובק ומבטא את פנימיותו של האדם, ניתן לדיון כסודותיו של עולם רק בשניים¹, פנים אל פנים באופן שבו פנים נפגש עם פנים. שהרי המלה מעצם הגדרתה – מלה, חותכת, מצמצמת ומגדירה, ובכתיבה על אחת כמה וכמה. אך שמא דווקא בדור שבו נתרכו הפרצות והראוי לצנעה חשוף ומגולה, מתגברת תחושת הצורך בליבון הנושא והעמקתו. יש מקום – תוך שמירה על גברי הצניעות – לדבר אודותיה.

א. הכהן הגדול והצניעות

אשה שהיא מצנעת עצמה אפילו היא ישראלית ראויה שתנשא לכהן ותעמיד כהנים גדולים.²

מדברי חז"ל אלו אנו מבינים שהצניעות, מידה חשובה היא, וחכמים מפליגים בערכה. אך מה בינה לבין כהונה? מדוע ראו חז"ל לקשור בין "אשה המצנעת עצמה" לבין כהנים גדולים? מה עוד שקישור זה מופיע שוב בגמרא המספרת על

1. חגיגה יא ע"ב.

2. במדבר רבה פרשה א ג.

קמחית שזכתה לשבעה בנים ששימשו בכהונה גדולה וזכות זו מוסברת על ידה בצניעות המיוחדת שנהגה בה.³

אם כן, מהו הקשר המהותי בין צניעות לכהונה ומה בא הוא ללמדנו?

לכהנים תפקיד חשוב ומוביל בחייו של עם ישראל:

בני אהרון, הם העוסקים בחיי היום-יום בעבודת הקודש בבית המקדש כשליחיה של האומה כולה.⁴ עבודה זו מוצנעת מעיני ההמון, אולם גם בה מעגלים חיצוניים ופנימיים, שהרי "עשר קדושות זו לפני מזו"⁵, עד למעגל הפנימי ביותר – קדושת התמצית של קודש הקודשים. שם, במרכז הקדושות ניצב הכהן הגדול הנכנס אחת בשנה "להקטיר קטורת לפני ולפנים"⁶ – בבית קודש הקודשים.

המפגש עם הקשר בין צניעות לכהונה גדולה, מלמד אותנו על מהותה של הצניעות. צניעות היא היכולת להיות שייך במלוא האישיות אל הפנימיות, הצניעות מחנכת ובונה את האדם לחיות את הפנימי, המוצנע, הצפוף, הרזי והנסתר שבו. הצניעות היא בחינת המציאות על פי הקריטריון הפנימי ולא על פי תגובותיו-ציפיותיו של החוץ.

לכן לימדנו חז"ל שמי שנכנס לפני ולפנים, חייב לינוק בחלב אמו את טבע הצניעות הלאומי, ומשום כך ראו חז"ל את הכהן הגדול כמי שחייב להתגדל בתוך בית שהצניעות מבהקת בו עד הקורות שבתקרתו. רק אדם שכל כולו פנימיות – מסוגל אל המפגש הפנימי ביותר עם רבש"ע, כשלווחו של שבט אנשי הפנים ושל עם ישראל כולו.

כהן גדול – שתכלית עבודתו היא "דבר שבחשאי"⁷ זו היא עבודת הקטורת "שסגולתה היא פנימית ולא נתנה להיגלות בפנימיותה"⁸ ואשר אופן הכנתה כמו

3. יומא מז ע"א, "תנו רבנן: שבעה בנים היו לה לקמחית, וכולן שמשו בכהונה גדולה. אמרו לה: קמחית מה עשית שזכית לכך? אמרה להם: מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי".

4. יומא יח ע"א, המשנה שם, וכן הרמב"ם עבודת יוה"כ פ"א ה"ו.

5. כלים פ"א מ"ד: "עשר קדושות הן -- ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות... עירות המוקפות חומה מקודשות ממנה... לפני מן החומה מקודש מהם... הר הבית מקודש ממנו... החיל מקודש ממנו... עזרת נשים מקודשת ממנו... עזרת ישראל מקודשת ממנה... עזרת הכהנים מקודשת ממנה... בין האולם למזבח מקודש ממנה... היכל מקודש ממנו... קדש הקדשים מקודש מהם -- שאין לשם אלא כהן גדול ביום הכיפורים בשעת העבודה".

6. ברכות ז ע"א: "תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתיראל יה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי: ישמעאל בני, ברכני! אמרתי לו: יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מרותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפני משורת הדין, ונענע לי בראשו...".

7. זבחים פה ע"א.

8. עולה ראובן ענין חלל

פעולתה חבויים הם – חייב להיות אדם פנימי, ממוקד בפנימיות, ולכן הצניעות היא כוחה של האם המגדלת בן שיזכה להכנס לפני ולפנים.

ב. הצנעת שם המפורש

תפקיד נוסף ניתן לכהנים אשר בו נצטוו בני אהרון לברך את עם ישראל באהבה.⁹ במקדש נאמרת ברכת כהנים בשם המפורש:

בראשונה שם כן שתיים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם, משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה, והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים.

... שם של מ"ב אותיות אין מוסרים אותו אלא למי שצנוע ועניו¹⁰.

שם הוא הגדרת-גילוי המהות¹¹. "שם המפורש" הנו החשיפה המאמרית החריפה ביותר של ההתגלות האלוקית¹². שם המפורש היה נמסר רק לצנועים שבכהונה, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. ההכנה הנתבעת מן הנפש המבטאת את שם ה' המפורש היא הצניעות, משום שרק מי שבמהותו הוא פנימי יכול השם המפורש להימסר לו. אך "מזמן שרבו הפריצים" – אותם המנסים לקרוע את המסכים המצניעים – "צנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים". כך למדנו גם כיצד מתמודדים עם פריצות – בהוספת צניעות יתרה. כלומר, הצניעות אינה כבישה עד היעלמו של המוצנע, אלא גילוי והוצאתו אל הפועל – אך בצניעות ובסתר.

שם המפורש – זו מהותו שהוא מפורש, כלומר – מתגלה. אך גילוי הוא מתוך ובתוך – הצניעות וההבלעה. הוא נגלה ונכסה¹³ – מפורש, אך מובלע בנעימת הכלל, בנעימת שבט הכהונה, ובכך הוא נגלה בצניעות. כלומר, צניעותו היא גילוי וגילוי הוא בהצנעתו, ושניים אלו – אחד הם.

התגובה האנושית למפגשו של עם ישראל עם השם המפורש היא: "והכהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא, מפורש יוצא מפי

9. במדבר ו כג.

10. יקדושין עא ע"א.

11. "כל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו". בראשית ב יט.

12. אור לנתיבתי נו עמי קיא.

13. אגב, ביטוי זה לגאולתן של ישראל – הצבי – "רומה דודי לצבי – מה צבי נראה וחזור ונכסה, כך גואל ראשון נראה ונכסה וחזור ונראה" (שיר השירים רבה פרשה ב ג) מלמדנו על אותם הזמנים שבהם מהלך הגאולה נכסה ומוצנע – ולא ברור למראית עין שהוא אכן הולך ומתקדם. רק אחרי התגלות הצבי על

כהן גדול בקדושה ובטהרה, היו כורעים ומשתחוים ומודים ונופלים על פניהם ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד¹⁴. אולי ניתן לראות בכריעה ובהשתחויה זו ביטוי למפגש של עובד ה' – המצטנע אל מול גילוי השם המפורש (ואף שהוא מובלע).

מפגש כזה הוא המאפשר הגָּעָה אל המדרגה הפנימית של טהרה: "אף הוא היה מתכוון לגמור את השם כנגד המברכים ואומר להם תטהרו"¹⁴. כלומר, שם המפורש ניתן רק לצנועי אנשי הפנים, המשתמשים בו בהצנע – ומתוך כך מופיעה מדרגת הטהרה.

ג. בגדי הכהנים

לא בכדי אותם הכהנים, אנשי הפנים, הם המחויבים בהופעה חיצונית צנועה.

ישנה הגדרה ברורה לבגדיו של הכהן: כתונת, מכנסיים, מגבעת ואבנט.

אורך הכתונת על כל גופו עד למעלה מן העקב מעט ואורך בית יד שלה עד פס ידו... והמכנסים... גדולים ממותניים ועד ירכים... המגבעת הוא כלי שמניחין על הראש עשוי ככובע... האבנט כמין אזור שחוגרין בו.¹⁵

הכהן מותר בעבודת בית המקדש אך ורק בבגדים הראויים לו, ואם לאו דינו מיתה בידי שמים כזר¹⁶ – מכאן שהבגדים הנם חלק ממהותה של הכהונה עצמה. הכהן שמדרגתו פנימית יותר – הכהן הגדול – מחויב בארבעה בגדים נוספים: חושן, אפור, מעיל וציץ.

ארבעת בגדיו הבסיסיים של הכהן הנם לבנים, למעט האבנט שהיה רקום בצבעי תכלת, ארגמן ותולעת שני. ואולם, כיום הכפורים, כשנכנס הכהן הגדול לפני ולפנים, גם האבנט צריך להיות לבן בלא צבע¹⁷. הלבן הנו הצבע הפשוט הכולל את כל הצבעים¹⁸, הטהור: "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו"¹⁹. מעלתו של הצבע הלבן אינה בהתבלטותו, אלא בצניעותו ופשטותו.

ארבעת בגדיו המיוחדים של הכהן הגדול הוסיפו על גבי הלבן את התכלת, ארגמן, תולעת שני, זהב ואבנים טובות, "לכבוד ולתפארת"²⁰.

14. סדר עבודת כהן גדול ביה"כ, חזרת הש"ץ לתפילת מוסף של יום כיפור.

15. ספר החינוך מצוה צט.

16. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה לג.

17. רמב"ם כלי המקדש פ"ח א"ג.

18. מהר"ל גבורות ה' פרק נא.

19. ישעיהו א יח.

20.

שני פנים בבגדי הכהונה: האחד – צניעות וכיסוי, שנאמר: "ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה"²¹. כדברי רש"י על הפסוק "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו"²² – "שע" המעלות אתה צריך להרחיב את פסיעותיך ואע"פ שאינו גילוי ערוה ממש שהרי כתיב 'ועשה להם מכנסי בד' מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגילוי ערוה הוא ואתה נוהג בהם מנהג בזיון"²³. מכאן המענה הבסיסי של הבגדים כמכסים את האברים המוצנעים (אגב, מכאן משמע שקיימת צורת הליכה שאינה צנועה – ולא הבגד בלבד מגדיר את ההופעה הצנועה).

פן שני בבגדים "לכבוד ולתפארת", כדברי הרמב"ם: "בגדי כהונה מצותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר לכבוד ולתפארת. היו מטושטשין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה"²⁴. אך גם כאן דגש נוסף "ואף על פי שהם בתכלית היופי שהם מזהב, שהם וישפה וזולתם מהאבנים הטובות והיפות, לא יכוין בהם היופי אלא לקיים הציווי שצויה ה' יתעלה"²⁵.

שני הפנים הנגלים בבגדים, אחד הם. הבגד יכול להיות מדיו של האדם, כפי שנקראים בגדי הכהונה "מדו בד"²⁶ קרי: תואם את מידתו, משקף את מידותיו, ביטוי לפנימיותו (ואשר על כן אין הצניעות שבו סותרת את יופיו), ומאידך, הבגד יכול להחטיא ולהוות בגידה – חיצונית שאינה שייכת אל המהות הפנימית, וכל עניינה הוא החוץ. הופעה חיצונית מכוסה, מוצנעת, היא ביטוי לאותו פנים עמוק ומהותי.

ד. יפי הכהנים

ההצנעה והכיסוי אינם סותרים את היופי, נהפוך הוא. מראה כהן גדול הוא הנפלא שבמראות²⁷ והכהנים הם היפים שבאומה:

אמר רב יהודה אמר רב: מעשה בכנו וכתו של ר' ישמעאל בן אלישע (כהן גדול)²⁸ שנשבו לשני אדונים. לימים נדווגו שניהם במקום אחד, זה אומר: יש לי

21. שמות כח מב.

22. שמות כ כב.

23. רש"י שם.

24. הלכות כלי מקדש פ"ח ה"ד.

25. רמב"ם ספר המצוות מצות עשה לג.

26. ויקרא ו ג.

27. "אמת מה נהדר היה כהן גדול בצאתו מבית קדשי הקדשים בשלום כלי פגע" מתוך סדר העבודה של

עבד שאין כיופיו בכל העולם, וזה אומר: יש לי שפחה שאין בכל העולם כולו כיופיה. אמרו: בוא ונשיאם זה לזה ונחלק בוולדות. הכניסום לחדר, זה ישב בקרן זוית זה וזו ישבה בקרן זוית זה. זה אומר: אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה? וזאת אומרת: אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד? ובכו כל הלילה. כיון שעלה עמוד השחר, הכירו זה את זה, ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן.²⁹

אכן מתיאורה של הגמרא אנו למדים, כיצד היופי החיצוני שרק אותו יכלו לראות ארזניהם הנוכרים, הוא בעצם ביטוי ליופי עמוק ופנימי הצפון בתוכם. כל אחד מהם מכיר בכירור, מאין באתי ולאיה עולם אני שייך, ולכן נמצא כל אחד בקרן-זוית אחרת. בכיים הנו ביטוי לצרתם המגלמת את צרת האומה כולה. כשעולה השחר ומכירים הם זה את זה, מקבלים שני האחים את האישור במפגשם לטוהר פנימיותם – ויוצאת נשמתם מתוך אותו בכי ואותה טהרה פנימית.

זוהי מהותו של היופי שכולו ביטוי לפנים, וממילא, הצנעתו וכיסויו – הם העצמתו וגילוי האמיתי. כך גם בית המקדש הוא "גויו של עולם"³⁰, ומי שלא ראה בניין הורדוס לא ראה בניין יפה מימיו³¹, והוא הוא אותו מקום עצמו שבו מוצנעת העבודה, והכניסה פנימה מותרת רק באופן מוגדר ומוגבל. אין סתירה בין יופי וצניעות – נהפוך הוא – רק הצניעות מולידה יופי טהור ואמיתי, כיופיים של כהנים.

ה. ממלכת כהנים

הצניעות המיוחדת שפגשנו בכהנים, היא הנלמדת מהם לכל העם "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא"³² – והיא הדגם לאומה כולה, באשר כל מגמתה להיות ל"ממלכת כהנים וגוי קדוש"³³.

28. ר' ישמעאל בן אלישע עצמו מתואר בהרמוניה שבין יופיו החיצוני לפנימי כדברי הגמ' בגיטין נח: "תנו רבנן מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לדרך גדול שכרומי. אמרו לו: תינוק אחד יש בבית האסורים יפה עיניים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים. הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר: מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים? ענה אותו תינוק ואמר: הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו. אמר: מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה שאיני זו מכאן עד שאפדנו ככל ממון שפוסקין עליו. אמרו: לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל, ומנו - רבי ישמעאל בן אלישע. תינוק זה התפרסם ביופיו, ורבי יהושע בן חנניה מבחין מהיכן נובע יופי זה. ועי"ל בהערה 6.

29. גיטין נח ע"א.

30. זבחים נד ע"ב.

31. בבא בתרא ד ע"א.

32. מלאכי ב ו.

תפקידה של הכהונה לרומם את כל האומה למדרגת שאיפה זו, כפי שמגדיר זאת מרן הרב קוק זצ"ל: "הכהן החסיד העליוני המלא חסד ודעה עליונה הוא יודע את האלוקים באמת, ועל סמך דעתו והרגשתו העליונה נסמך הוא העם כולו... הוא (העם) מתיחש אל גדוליו ומתגאה בגודלם, מתברך מברכתם ומתקדש בקדושתם, ומתמלא חיל לעבודתו החומרית, החברתית והמדינית ומלא עוז ואומץ, הולך הוא את דרכו, יודע הוא ברור שאלהי אמן עימו"³⁴.

מגמת האומה – להופיע את חייה הלאומיים על-פי אותן אמות מידה של צניעות, קדושה ופנימיות כפי שהוגדרו אצל הכהנים במוקד חייהם – ביתם, וכפי שהוגדרו במוקד החיים הלאומי – בית המקדש ועבודתו. משם בוקע ומאיר כוח זה, כלפי פנים וכלפי כל העמים כולם.

כך מתארים חז"ל את ישראל כצנועים, "הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים"³⁵ – מה יונה זו צנועה כך ישראל צנועים³⁶. כיונה זו המיוחדת לבן זוגה³⁷, מבטאות עיני הרעיה – ראי הנפש של כנסת ישראל, את ייחודם לאביהם שבשמים. עם ישראל צריך לייחד את חייו אל המגמה הפנימית האלוקית שהוטבעה בו. עיסוקו של עם ישראל בענייני הפנימי, מיקוד מבטו ליעודו פנימה, הוא מקור כוחו.

ו. צניעות ותלמוד תורה

יסוד זה של צניעות נבנה באומה גם מכוחם של מנהיגיה – לומדי התורה שבכל דור.

מעלת הצניעות היא מן הדברים שזוכה להם העוסק בתורה לשמה, כהגדרתה של המשנה במסכת אבות³⁸. ומסביר המהר"ל:

הצניעות היא ראויה אל התורה, ודבר זה כפי מדרגת התורה שכאה מעולם העליין שהיא נסתרת וצנועה, ולכן הלומד תורה לשמה הוא נסתר וצנוע בכל מעשיו – שאינו בעל גילוי רק הוא צנוע בכל מעשיו.³⁹

האדם העוסק בתורה – במהותה הפנימית של האומה – מתמלא במעמד נפש זה. וכך אף בדברי חז"ל בירושלמי⁴⁰:

34. אורות התחיה פסקה ד.

35. שיר השירים א טו.

36. שיר השירים רבה פרשה א ב.

37. המהרז"ו שם

38. אבות ו א "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדי הוא לו נקרא ריע אהוב אהב... והוי צנוע".

יפה היא הצניעות שנאמר "והצנע לכת עם אלוקיך"⁴⁴ הרי הוא מדבר עמו באוהל מועד. וכן דוד אמר "כל כבודה בת מלך פנימה משבצות זהב לבושה"⁴⁵ – בת מלך זה משה... שהיה מלכה של תורה... לפיכך כל כבודה בת מלך פנימה. משבצות זהב לבושה – זה אהרן שנאמר "ועשית משבצות זהב" – מיכן אמרו: אשה שהיא מצנעת עצמה אפילו היא ישראלית, ראויה היא שתנשא לכהן ותעמיד כהנים גדולים, שנאמר "משבצות זהב לבושה". אמר הקב"ה כך הוא כבודי שאהא מדבר מלפנים שנאמר "וכבא משה אל אוהל מועד"⁴⁶.

מהרגע שבו נבנה הבית, אין עוד מקום לדיבור בחוץ, יש צורך, רצון והכרח לכנוס פנימה ולמקד את הכוחות בבנייה הפנימית.

כיצד הופך הדבר להיות בר-קיום? זו אולי השאלה הקשה של דורנו. אין מחברים! ? איך מצליחים בעולם שכה מדגיש את החיצוניות, את ההופעה השטחית, את הגילוי והחשיפה, לחנך לרגישות ושמירה מפני רמיסת העדינות והטהרה הפנימית?

אכן, תשובה פשוטה אין. נראה שהדרך היא לחזק את היותנו אנשים פנימיים, אנשים שעולם הערכים התוכי שלהם הוא מוקד חייהם, הוא מקור כוחם והוא המכתיב את דרכם. יש צורך שכל אחד מאתנו יעמול ככהן העובד בצנעה במשכן נשמתו. כך יתבטאו גם הדברים כלפי חוץ במימוש גברי הצניעות ודיניה.

כאשר בונים עלם ועלמה – לשון העלם – כל אחד בשנות נעוריו את עולמו הפרטי, מתוך מיקוד פנימי, נבנים ומתעצמים הכוחות המאפשרים התבוננות מעמיקה על המציאות. לאחר מכן בבניין בית משותף, בכוחם לבנות את מקדש המעט שלהם מתוך עוצמה פנימית רבה.

המסקנה המתבקשת היא, להיכנס לפני ולפנים, לעסוק בלימוד הדברים, להפוך ולהפוך במה שמלמדת התורה ומלמדים אותנו חז"ל בענייניה של הצניעות ובמהותה של אומתנו. מתוך העיסוק בדברים, בעומקם ובפנימיותם, ומתוך ההבניה של המתבגר כאדם פנימי, ידבק בהם יותר ויותר, שהרי הדור שואף פנימיות הוא.

זאת ועוד יש לדעת, כשם שהכניסה פנימה היא שלב אחר שלב, חדר לפני חדר, מחדר, כן גילוייה כלפי חוץ ראוי שייבנה בהדרגה. כדברי הרב "אין לך דבר גדול שלם ומשוכלל יוצא אל הפועל כי אם ע"י ההדרגה של התחלה ההולכת צעד אחר

ברית כרותה היא היגע בתלמודו בצנעה לא במהרה הוא משכח, מה הטעם? "זאת צנועים חכמה"⁴¹.

אדם העוסק בלימוד תורה מתוך חיבור אל פנימיות הדברים, מופנמים התכנים להיות חלק ממנו, וממילא אינם משתכחים. לכן, חכמה הנובעת ממקור אין סוף היא מנת חלקם של הצנועים – אנשי הפנים דווקא.

לסיכום – יסודות אותם למדנו מתוך מעמד חיי הכהנים:

א. יניקת המושגים הפנימיים הנוגעים למרכז ולעיקר החיים – מהיסוד, מהבית, מהילדות.

ב. ההתגדלות בתוך אטמוספירה של צניעות, רק היא המסוגלת לבנות אדם בעל שיעור קומה פנימי.

ג. המפגש עם תוכיות החיים של עם ישראל – היא הגיית השם המפורש, וכן הכניסה לעבודת החשאי לפני ולפנים – מתקיימים רק מתוך הצנעה והסתרה של העשייה והגילוי עצמם.

ד. הופעה חיצונית מכסה את הפנים היקר הראוי לשומרו מכל משמר, והיא היוצרת "כבוד ותפארת".

ה. הצניעות אינה באה להחליש את היופי והחיים, אלא להעצים מפנימיותם.

הבית הפרטי – כמקדש מעט

בניינה הכללי של האומה מתייסד מבניין כל בית ובית שבה, "למשפחותם לבית אבותם"⁴². הבית – כהגדרתו של הרב בר-שאול⁴³ – הוא מקדש לעבודת ה' בחיי תורה ומצוות, והאיש והאישה משמשים בו כהנים נאמנים. "ואין כהונה אלא בטהרה", ואין טהרה (כפי שראינו לעיל) בלא צניעות. הקמת בית דורשת כניסה פנימה ביחד, תוך הצבת הכיסויים כלפי החוץ. יסוד הבית הוא בצניעות המפגש של הפנים עם הפנים, המביא מתוך כך למפגש הטהור של פנים בפנים.

מתוך העיון במדרש דלהלן, שוב ישמש לנו הבית הלאומי דגם לבית הפרטי:

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני" – עד שלא עמד אהל מועד דיבר עמו בסנה ואחר כך... בארץ מצרים ודיבר איתו במדין... וכיון שעמד אוהל מועד, אמר

40. ברכות פ"ה ה"א.

41. משלי יא יב.

42. במדבר א ב.

44. מיכה ו ח.

45. תהלים מה יד.

צעד הלוך ועלה"⁴⁷. אין מקום לקפיצת מדרגות, ואין להיבהל גם מתופעת "הנגלה והנכסה". יש עליות ונפילות. אך יש מקום למקד את המטרה ולכוון את המבט אל תוכיות הנפש פנימה, אל מפגשנו עם התורה שמאירה לנו את התוך הזה, ולא לתעות אחרי אלילי הכזב והאשליה של החיצוניות – "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

עדיין נשאלת השאלה, איך משפיע המפגש עם גודל התכנים וקניין הידיעות והתובנות – על המעשה?

חוליית הביניים כפי שמבאר הרמב"ם⁴⁸ היא הרצון. ככל שיעסוק האדם יותר בעולם השאיפות היותר פנימיות שלו – כך יגלה יותר את אחדות כוחותיו ואת "נפשו שאחת היא". אז יוכל האדם לפעול עם ההכנות השכליות על רצונו – וממילא לחיות אותם עד גילוייהם החיצוניים והמעשיים יותר.

47. אגרות הראי"ה ד עמ' רכט.

48. הקדמתו למסכת אבות, 'שמונה פרקים', פרק א.